

Hoe grijzer hoe wijzer?

MR. A.H. SCHOTMAN EN PROF. MR. A.W. JONGBLOED

Onderstaand artikel was in eerste instantie bestemd voor de interne meningsvorming binnen de rechtspraak. Het is bij de redactie aangeboden ter publicatie, kennelijk met de bedoeling de meningsvorming binnen de rechtspraak te beïnvloeden.

De redactie heeft besloten het artikel te plaatsen met de bedoeling reacties op te roepen en zo de rechtspraak te helpen in haar afwegingen.

Wij vragen de lezers dus, mede naar aanleiding van onderstaand artikel:

- Bent u (bijvoorbeeld als partij of advocaat) betrokken geweest bij een geval waarin een grijze lijst werd toegepast, zo ja, werd er gehoord en heeft het bestaan van de grijze lijst tot een betere rechtsbedeling geleid of juist niet?
- Hebt u een poging gedaan tot grijsmaking bij een rechtbank die geen grijze lijst hanteert en zo ja, wat gebeurde er toen?
- Hebt u verkeerd in een situatie waarin de mogelijkheid van grijsmaken node werd gemist?
- Hebt u last gehad van een 'onterechte grijsmaking'?

Als u op een van deze punten ervaringen hebt opgedaan, laat het dan weten en geef antwoord op de prangende vraag: moet er landelijke grijsmaking komen of moet deze juist landelijk worden afgeschaft?

De redactie wil de reacties graag plaatsen in nummer 6, uw reacties kunt u tot uiterlijk donderdag 15 augustus 2013 insturen. Ook korte of zeer korte reacties zijn welkom. U kunt uw reacties mailen naar onze redactiesecretaris Sanne Bakker (ber@sdu.nl). De redactie behoudt zich het recht voor een selectie van de reacties te publiceren of reacties samen te vatten.

Nieuw leven voor de grijze lijst?

(Door mr. A.H. Schotman)

Inleiding

In de LOVCK-vergadering van 27 juni 2011 heeft het LOVCK besloten invoering van een landelijke grijze lijst niet aan te bevelen.¹ Men liet daarbij gerechten wel de ruimte om een lokale grijze lijst te (blijven) hanteren, indien dat gewenst werd geacht.

De afgelopen jaren is het aantal rechtbanken waarbij de mogelijkheid bestaat om beslagen grijs te maken meer en meer afgenomen. Per ultimo 2012 waren de enige rechtbanken waar buiten IE-beslagen nog een grijze lijst werd aangehouden: Alkmaar, Amsterdam en Haarlem.

Den Haag hanteert een grijze lijst voor IE-kwesties.

Ik bespeur bij veel rechtbanken waar het gaat om de 'gewone' beslagen steun voor afschaffing van de grijze lijst. De gedachte is dat aan dit middel niet zo'n behoefte meer bestaat nu de eisen die aan de inhoud van beslagrekeningen worden gesteld met de wijziging van de beslagsyllabus in juni 2011 zijn aangescherpt, waarbij ook vermelding van de door de schuldenaar gevoerde verweren is voorgeschreven. Een op het eerste gezicht steekhoudend verweer kan immers leiden tot afwijzing van het verzoek of tot het horen van partijen (al dan niet na voorlopige verlening van het verloop). Indien de beslaglegger ten onrechte nalaat het gevoerde verweer in het beslagrekest naar behoren te vermelden, kan dit enkele feit in een kort geding tot opheffing reeds leiden tot toewijzing van de vordering.

Er is echter ook een andere beweging zichtbaar. In het kader van het bewijsbeslag in IE zaken (art 1019b Rv) wordt de invoering van een landelijke grijze lijst overwogen. De

¹ Een van de aanbevelingen van het rapport *Conservatoir beslag in Nederland Zekerheid en pressiemiddel*, M. Meijssen & A.W. Jongbloed, Sdu uitgevers, Research Memoranda Nummer 2 / 2010, Jaargang 6.

kwestie is geagendeerd voor de komende vergadering van Redactieraad Beslagsyllabus. Reden om er in dit tijdschrift wat nader op in te gaan.

Ik ben niet gelukkig met het besluit van het LOVCK om invoering van een landelijke grijze lijst niet aan te bevelen en nog minder met de daardoor in de hand gewerkte ontwikkeling van de beslagpraktijk, waarin grijs maken meer en meer uitzonderlijk is geworden.

Ik wil in het navolgende dan ook een lans breken voor handhaving van de grijze lijst en voor verbetering van de procedure die geldt voor het grijs maken.

Voor alle duidelijkheid: onder de grijze lijst versta ik de regeling die inhoudt dat diegene die vreest voor een conservatoir beslag, hiertegen op voorhand schriftelijk bij de voorzieningenrechter zijn bezwaren kenbaar kan maken. De rechtbank bij wie die bezwaren binnen komen houdt een lijst bij van deze 'piepende' potentiële beslagdebiteuren en controleert bij binnenkomst van ieder beslagrekest of de naam van de daarin voorkomende debiteur(en) op de grijze lijst voorkomt. Plaatsing op de lijst garandeert niet dat de betrokkene wordt gehoord. De voorzieningenrechter weegt de belangen van de verzoeker tot beslaglegging en die van de gerekwesteerde tegen elkaar af. Het blijft hem vrijstaan om het verlot te verlenen zonder partijen te horen.

Argumenten voor handhaving / herintroductie

De grijze lijst is in mijn opvatting een even eenvoudig als doeltreffend middel om de kans op schadelijke gevolgen van een vexatoire of onrechtmatige beslaglegging in te dammen, en wel door een beslissing in een ex parte procedure materieel de kwaliteit van een beslissing na hoor en wederhoor te geven. Het komt op het eerste gezicht dan ook paradoxaal voor dat dit middel als onderdeel van de wijzigingen in de beslagpraktijk die zijn doorgevoerd om tegemoet te komen aan de roep om versterking van de positie van de beslagdebiteur lijkt te sneuvelen.

Inderdaad geldt sinds juni 2011 de eis dat in het beslagrekest ook melding moet worden gemaakt van de door de schuldenaar gevoerde verweren. Bij het volledig ontbreken van verweer zal het verlot naar mag worden aangenomen niet verleend worden. Maar het maakt voor de overtuigingskracht van een verweer nogal uit hoe je het opschrijft en wat je aan feitelijke onderbouwing opneemt. Dat kun je dan ook beter laten doen door de partij door wie het verweer wordt gevoerd. Dat geldt ook buiten de gevallen waarin er sprake is van kwade trouw aan de zijde van de beslaglegger. Beslaglegging vindt aan het begin van de procedure plaats. Het is niet gezegd dat de beslaglegger goed op de hoogte is van het verweer van zijn schuldenaar. Documenten waarmee dat verweer kan worden onderbouwd zal hij doorgaans niet in zijn bezit hebben, al aangenomen dat hij van het bestaan ervan weet. Ik meen dan ook dat de verplichting tot vermelding van het verweer in het rekest juist in de zaken waarin het er om spant aanlevering van dat verweer door de beslagdebiteur zelf niet kan vervangen.

Een florierende grijze-lijst-praktijk stelt de beslagrechter ook in staat om beter te kiezen uit het arsenaal van de hem ter beschikking staande middelen: zonder meer horen, horen na verlening van voorlopig verlot, verlotverlening met begroting op een lager bedrag, aanvulling van het rekest vragen op specifieke punten. Het is zelfs denkbaar dat in het verweerschrift dat bij een grijs gemaakt beslag is ingezonden subsidiair vervangende zekerheid wordt aangeboden in een vorm die zodanig betrouwbaar is dat in het beslagverlot kan worden opgenomen dat het beslag vervalt zodra die zekerheid is gesteld.

We moeten de grijze lijst dus niet afschaffen maar verbeteren.

Een verbeterde vorm

Het Hof Amsterdam heeft in 2003 beslist dat een redelijke en op de eisen van de praktijk toegesneden uitleg van art.

We moeten de grijze lijst niet afschaffen maar verbeteren

700 lid 1 Rv meebrengt dat de verlotrechter die ten aanzien van één beslag bevoegd is, tevens bevoegd geacht moet worden ter zake van andere beslagen die voor dezelfde vordering ten laste van dezelfde beslagschuldenaar worden gelegd.²

Door deze ruime uitleg van de relatieve bevoegdheid van de voorzieningenrechter bij verlotverlening, die heersende leer is geworden, is voor de potentiële beslagdebiteur niet meer met zekerheid te bepalen in welk arrondissement het verlotrekest zal worden ingediend. Nu het aantal arrondissementen als gevolg van de herziening van de gerechtelijke kaart is geslonken, doet het probleem zich na 1 januari jongstleden in wat meer gemitigeerde vorm voor, maar het is nog steeds aanwezig.

De enige manier waarop de potentiële beslagdebiteur bij reactivering van de grijze-lijst-praktijk in de voorheen gangbare vorm bij deze stand van zaken kan bewerkstelligen dat zijn beslag effectief grijs wordt gemaakt, is door het indienen van een daartoe strekkend verzoek in alle arrondissementen.

Gelukkig hebben we ICT. De oplossing voor dit probleem ligt voor de hand: een landelijke grijze lijst, die wordt bijgehouden op één van de griffies in het land en raadpleegbaar is voor daartoe geautoriseerde griffiemedewerkers bij alle rechtbanken. Denkbaar is zelfs dat de faciliteit tot grijs maken online wordt aangeboden en dat er een koppeling wordt gemaakt met de registratiefunctionaliteit die aldus wordt uitgevoerd dat niet alleen de 100% treffers maar ook de bijna treffers naar boven komen.³

² Hof Amsterdam 23 januari 2003, «JBPR» 2003, 29.

³ Voorkomen moet worden dat een beslaglegger door opname van een kleine verschrijving in de naam van de beslagdebiteur kan voorkomen dat de grijze lijst zijn werk doet.

Ik meen dat deze oplossing naadloos aansluit op de uitgangspunten van het door de Rechtspraak gestarte programma Kwaliteit en Innovatie: vereenvoudiging en digitalisering van het civiele proces ten behoeve van het behoud en de versterking van een goede, toegankelijke, eenvoudige, snelle, doelmatige en betaalbare rechtspraak. De faciliteit zou in dat kader kunnen worden ontwikkeld.

De noodzaak een beslag te kleuren

(Door prof. mr. A.W. Jongbloed)

Beslagene nog steeds op achterstand

Uit het recente proefschrift van Mirjam Meijsen, *Ontwikkelingen in het civielrechtelijk conservatoir beslag in Nederland*, Universiteit Utrecht 21 juni 2013 (Kluwer Deventer), en het haar door A.J. van der Meer voor dit blad afgenomen interview blijkt dat de positie van de beslagene versterking behoeft. Ondanks eerdere

vallen gekozen wordt voor het adagium ‘safety first’ en het beslag niet wordt opgeheven of beperkt.

Daarbij komt dat uitgangspunt is dat als onterecht beslag wordt gelegd (de gestelde vordering wordt afgewezen) er sprake is van een onrechtmatige daad en dat impliceert schadeplichtigheid.⁸ Hetzelfde geldt als er misbruik is van executiebevoegdheid doordat er een onevenredigheid bestaat tussen vordering en toewijzing.⁹ Maar de daaraan door de Hoge Raad gestelde eisen brengen mee dat de lat hoog wordt gelegd en dat een daartoe strekkende vordering tamelijk weinig wordt toegewezen.¹⁰ Misbruik van executiebevoegdheid is vaak niet eenvoudig te constateren. Wie een vordering pretendeert van € 100.000,- en beslag doet leggen op zaken met een waarde van € 1.000.000,-, lijkt zich mogelijk op het eerste gezicht aan misbruik van executiebevoegdheid schuldig te maken. Maar het wordt anders als deze beslaglegger informatie heeft dat er andere

Een simpele oplossing is dat de beslagsyllabus op dit punt wordt herzien

aanpassingen van de beslagsyllabus naar aanleiding van het rapport *Conservatoir beslag in Nederland, zekerheid en pressiemiddel*⁴ is de beslagene nog steeds degene die op achterstand staat als conservatoir beslag is gelegd en de beslagene hiertegen wil opkomen. Willen beide partijen in een vergelijkbare processuele positie komen dan moeten maatregelen worden getroffen.

Nog steeds is het de beslagene die moet staven dat het beslag onnodig is gelegd, dat het beslag voor een te hoge vordering is gelegd, etc. En belangrijk: de beslagene is degene die in geval van twijfel aan het kortste eind trekt. In geval van twijfel wordt het beslag niet opgeheven, want als naderhand blijkt dat dit onterecht is geschied, dan zal het verhaalsobject niet meer⁵ of in verminderde⁶ mate beschikbaar zijn. Uit HR 5 september 2008, *NJ 2009/154*, «JOR» 2008/320, «JBPr» 2008/52 (*Forward/Huber*) blijkt zelfs dat als een zaak belast met een conservatoir beslag wordt overgedragen en in een opheffingskort geding het beslag wordt opgeheven, de verkrijger de onbezwaarde eigendom heeft verkregen en dat een latere vernietiging van de beslissing tot opheffing van het beslag daar niet aan afdoet.⁷ Het is dan ook niet onbegrijpelijk dat in twijfelge-

voorraad verklaarde opheffing van het beslag alsnog de eigendom van dat goed zonder die beperking.

3.3.4 Wordt in hoger beroep het uitvoerbaar bij voorraad verklaarde, tot opheffing van het beslag strekkende vonnis vernietigd, dan herleeft het beslag, echter met dien verstande dat wijzigingen in de rechtstoestand van het beslagen goed in de periode tussen de opheffing en de vernietiging moeten worden geëerbiedigd (HR 23 februari 1996, *NJ 1996/434*, *DKHB/Kivo*).

- 8 HR 27 december 1929, *NJ 1930/1433* (*NV bouwmaatschappij Het Hoekhuis/Broeks*): door het leggen van een conservatoir beslag wordt aan den beslaglegger het vrije beschikkingsrecht ontnomen van zijn eigendom. Dit levert een onrechtmatige daad op, die tot vergoeding van de daardoor ontstane schade verplicht, ingeval de vordering, tot verzekering waarvan het beslag is gelegd, blijkt niet te bestaan. HR 8 februari 2008, *NJ 2008, 92* (*Bruns/Golden Anchor*): degene die een beslag legt, handelt op eigen risico en is, bijzondere omstandigheden daargelaten, aansprakelijk uit onrechtmatige daad jegens degene op wiens recht het beslag inbreuk heeft gemaakt indien het beslag ten onrechte blijkt te zijn gelegd. In haar algemeenheid onjuist is de opvatting dat de vraag of het leggen van een beslag onrechtmatig is, beoordeeld moet worden naar het moment waarop het beslag is gelegd.
- 9 Vgl. HR 29 november 1974, *NJ 1975, 426* (*PHP/De Vos van Steenwijk*): Op de beslaglegger rust een risicoaansprakelijkheid voor de gevolgen van het door hem gelegde beslag indien de vordering waarvoor beslag is gelegd geheel ongegrond is; indien de vordering slechts gedeeltelijk wordt toegewezen, heeft dit niet tot gevolg dat het beslag ten onrechte is gelegd. Of de beslaglegger aansprakelijk is, moet worden beoordeeld aan de hand van de criteria die gelden voor misbruik van recht. Ingeval het conservatoire beslag is gelegd voor een hoger bedrag dan het bedrag dat bij vonnis is toegewezen en dat de beslagene aanbiedt te betalen, levert de enkele omstandigheid dat de beslaglegger slechts bereid is tot opheffing van het beslag indien (ook) voor het niet toegewezen deel van zijn vordering zekerheid wordt gesteld, geen misbruik van recht op. Voorts levert het enkele feit dat andere voorwaarden worden gesteld voor de opheffing van het beslag dan die welke voortvloeien uit de door de schuldeiser verkregen executoriale titel, op zichzelf nog geen misbruik van bevoegdheid op. Zie ook HR 5 december 2003, *NJ 2004/150*; «JBPr» 2004/14; «JOR» 2004/59 (*Kranenburg/Kranenburg*).
- 10 Enkele voorbeelden van uitspraken waarin misbruik van executiebevoegdheid werd aangenomen: vzr. Arnhem 9 oktober 2012, *BX9476*; vzr. Rotterdam 27 november 2012, *NJF 2013/39*; vzr. Rotterdam 16 januari 2013, *BZ0081* (*Silverline/X*) en vzr. Oost-Nederland, zp Almelo 23 januari 2013, *BZ1330*. Voor zover mij bekend zijn er geen cijfers hieromtrent bekend. Het zou interessant zijn – om een indruk te verkrijgen – als enkele gerechtsdeurwaarders en advocaten zouden bijhouden hoe vaak zij met dit verschijnsel worden geconfronteerd en dat aantal wordt afgezet tegen het totaal aantal tenuitvoerleggingen waarbij zij betrokken zijn.

4 *Conservatoir beslag in Nederland Zekerheid en pressiemiddel*, M. Meijsen & A.W. Jongbloed, Sdu uitgevers, Research Memoranda Nummer 2 / 2010, Jaargang 6.

5 De onroerende zaak is bijvoorbeeld in andere handen overgegaan.

6 Het saldo op de boekrekening is verminderd doordat tal van betalingen zijn gedaan.

7 3.3.3 Opheffing van het beslag bij of ingevolge een bij voorraad uitvoerbaar vonnis strekt ertoe de beslagene volledig te herstellen in zijn bevoegdheid het goed te vervreemden of te bezwaren. Daarom verkrijgt de derde die – zoals in het onderhavige geval SADC en Televerde – na de beslaglegging de eigendom van het beslagen goed heeft verkregen, derhalve met de beperking als hiervoor bedoeld, door de uitvoerbaar bij

schuldeisers zijn met vorderingen die in totaal € 800.000,- of € 900.000,- zouden kunnen belopen (maar die nog geen beslag hebben gelegd), want dan zou de beslaglegger circa 10% van de opbrengst ontvangen en dat benadert een bedrag van € 100.000,-.

Zonder mij op cijfers te kunnen beroepen vrees ik dat als uiteindelijk komt vast te staan dat er sprake was van een onrechtmatig beslag c.q. misbruik van executierecht, de kansen op verhaal betrekkelijk gering zullen zijn.

Wat te doen?

Om de positie van de beslagene te verbeteren kan allereerst worden gedacht aan wetswijziging. Bepaald zou kunnen worden dat als in de hoofdzaak ex art. 700 lid 3 Rv of in een opheffingskortgeding de beslagene de vordering die de beslaglegger aan zijn beslagrekest ten grondslag heeft gelegd serieus betwist, de beslaglegger die vordering deugdelijk(er) dient te onderbouwen, bij gebreke waarvan het conservatoir beslag vervalt en de beslaglegger schadeplichtig wordt. Nadeel is dat een wetgevingstraject de nodige maanden kost, zodat het misschien wel een jaar duurt voordat de wijzigingen worden verwerkt.

Een simpelere oplossing is dat de beslagsyllabus op dit punt wordt herzien. Als de voorzieningenrechters die de Redactieraad Beslagrecht vormen en de beslagsyllabus redigeren hierover eenstemmig zijn, kan een wijziging tamelijk eenvoudig en op redelijk korte termijn worden bewerkstelligd. Voor het (DB van het) LOVCK moet het vervolgens een hamerstuk zijn. Nadeel is echter dat de beslagsyllabus niet bindend is (zoals in hoofdletters is vermeld op de eerste pagina) en al helemaal niet voor de Hoge Raad. Het is niet ondenkbaar dat na verloop van tijd ons hoogste rechtscollege een uitspraak doet die het hiervoor geschetste systeem ondergraaft.

Het einde van het zwart/grijs maken van beslagen

Tien jaar geleden was het niet ongebruikelijk dat beslagen ofwel zwart ofwel grijs werden gemaakt.¹¹ Thans gebeurt dat nauwelijks meer. De beslagsyllabus januari 2013 vermeldt op p. 8 onder punt A22: *‘Een beperkt aantal rechtbanken kent de mogelijkheid van het ‘zwart’ of ‘grijs’ maken van het beslag.’* Tot 1 januari 2013 was dit mogelijk bij de drie Noord-Hollandse rechtbanken (Alkmaar, Amsterdam en Haarlem), maar zoals uit de bijdrage van Schotman blijkt is er discussie.¹² Daarnaast kent de Haagse rechtbank voor

intellectuele eigendomszaken deze mogelijkheid.¹³

Voor de teloorgang van het zwart/grijs maken van beslagen zijn twee oorzaken aan te wijzen. Allereerst dat er wonderlijke dingen gebeurden nadat de voorzieningenrechter de advocaten van partijen hadden gehoord en vervolgens verlof verleende. Waar men dezelfde ochtend of de dag er voor nog voorraden had zien staan, bleken die bij het bezoek van de gerechtsdeurwaarder 's middags niet meer aanwezig te zijn. Boze tongen beweerden dat een en ander evenredig was aan het aantal mobiele telefoons. Daarnaast de uitspraak van Hof Amsterdam 23 januari 2003, *Njk* 2003/32, «JBPr» 2003/29 (*De Moel/L'Invité*). In die uitspraak is geoordeeld dat:

(i) een redelijke en op de eisen van de praktijk toegesneden uitleg van art. 700 lid 1 Rv meebrengt dat de verlofrecchter die ten aanzien van één beslag bevoegd is, tevens bevoegd geacht moet worden ter zake van andere beslagen die voor dezelfde vordering ten laste van dezelfde beslag-schuldenaar gelegd worden; (ii) verlofverlening door een relatief onbevoegde voorzieningenrechter geen verzuim van op straffe van nietigheid voorgeschreven formaliteiten betekent en dat het gelegde beslag niet van onwaarde is, maar dat dit kan leiden tot opheffing, en (iii) het ‘zwart’ maken van een beslag niet per definitie een recht om gehoord te worden doet ontstaan voor de potentiële beslagene. Met deze uitspraak werd aangesloten bij de in de literatuur verdedigde opvattingen (zie mijn noot onder de uitspraak onder 6).

Met deze uitspraak opende het Amsterdamse hof een zekere mate van forumshopping¹⁴ en werd het nuttig effect van het zwart maken van een beslag beperkt. In de berechte zaak verwachte De Moel dat L'Invité mogelijk een beslagrekest zou indienen. Op 17 oktober 2002 zijn De Moel c.s.¹⁵ op hun verzoek geplaatst op de zogenaamde ‘zwartmakerslijst’ van de rechtbank te Groningen, zulks ter zake van verzoeken tot het leggen van beslag door L'Invité. Echter laatstgenoemde diende een beslagrekest in bij de voorzieningenrechter te Amsterdam die het verzoek honoreerde zonder De Moel te horen. De Moel was daardoor (uiteraard) onaangenaam verrast en betoogde dat nu het beslag ‘zwart’ was gemaakt er een recht bestond om van tevoren te worden gehoord. De Moel meende dat het verzoek om beslag te mogen leggen op een pand in Groningen alleen kon worden beoordeeld door de Groningse voorzieningenrechter. Het Hof wees er

11 Zwart maken van het beslag is het aan de rechtbank kenbaar maken dat degene die vreest dat op enig vermogensbestanddeel van hem beslag zal worden gelegd de wens uitsprekt dat als een daartoe strekkend verzoek wordt ontvangen, dat verzoekschrift niet zonder meer wordt ingewilligd, maar dat (de advocaat van) betrokkene (de aspirant-beslagene) eerst wordt gehoord. Bij de mogelijkheid om een beslag ‘grijs’ te maken gaat het erom dat degene die een beslag verwacht, al direct schriftelijk zijn bezwaren tegen een beslag kenbaar maakt, zodat de voorzieningenrechter de (advocaat van de) aspirant-beslaglegger kan horen en de wederzijdse belangen beter kan afwegen.

12 H.M. ten Haaf, Kroniek eerste aanleg, *TCR* 2004, p. 75/76 geeft een overzicht van de stand van zaken op dat moment en actualiseerde daarmee de bijdrage van M. Ynzonides, *TCR* 1994, p. 10-13.

13 <http://www.rechtspraak.nl/Organisatie/Rechtbanken/Den-Haag/OverDeRechtbank/Rechtsgebieden%20en%20teams/Documents/IE/Reglement%20grijsmaken%20maatregelen%20volgens%201019b-d%20Rv%20en%201019e%20Rv.pdf>. Vgl. A.J.M. van Mierlo, Hoe zwart kan zwart zijn? Kleur in het recht, *WPNR* (2007) 6718, p. 611/612.

14 Er dienden voldoende aanknopingspunten te zijn. Ik neem aan dat als het verzoek betrekking zou hebben op negentien onroerende zaken in Groningen en slechts één in Amsterdam, de Amsterdamse voorzieningenrechter antwoord had willen krijgen op de vraag waarom het verzoek niet in Groningen werd ingediend.

15 Het ging om S.C.N. de Moel, wonende te Medemblik, De Moel Holding BV, gevestigd te Leeuwarden, Topkoks Nederland, gevestigd BV te Amsterdam, en Freejobs.nl BV, gevestigd te Groningen.

fijntjes op (rov. 4.14) dat reeds uit de tekst van artikel 700 lid 1 volgt dat bij beslag op zaken ook een andere rechter dan waar de zaak zich bevindt bevoegd kan zijn, indien tevens verlot wordt gevraagd voor beslag op een andere zaak gelegen in het rechtsgebied van die andere rechter. Dat gaat in het bijzonder ook hier op, nu ten laste van De Moel Holding BV niet alleen op het pand te Groningen maar ook op een pand gelegen te Leiden beslag is gelegd; reeds daarom konden De Moel c.s. er niet zonder meer vanuit gaan dat het verlot voor het beslag moest worden verzocht aan de voorzieningenrechter te Groningen.

Daaraan werd toegevoegd (rov. 4.15) dat de praktijk van het ‘zwart maken’ van beslagen niet op de wet is gebaseerd.¹⁶ Weliswaar wordt daarmee beoogd het in ons recht verankerde beginsel van hoor en wederhoor tot gelding te brengen, doordat de beslagschuldenaar wordt gehoord voordat op het verzoek tot beslaglegging wordt beslist, maar zulks is gebaseerd op een informele afspraak tussen de beslagschuldenaren en het betreffende

het betreffende gerecht die uitdrukkelijk niet-bindend is. Dat legt onvoldoende gewicht in de schaal om het wettelijk stelsel te doorbreken voor wat betreft de relatieve bevoegdheid (artikel 700 Rv zoals hierboven uitgelegd) en de opheffingsmogelijkheid van artikel 705 Rv.

Daarvoor al had het Hof in rov. 4.11 en 4.12 aangegeven dat een redelijke en op de eisen van de praktijk toegesneden uitleg van artikel 700 lid 1 Rv meebrengt dat de verlotrechter die ten aanzien van één beslag bevoegd is, tevens bevoegd geacht moet worden ter zake van andere beslagen die voor dezelfde vordering en ten laste van dezelfde beslagschuldenaar gelegd worden. Niet valt in te zien waarom de verlotrechter die (omdat één der betrokken zaken zich binnen zijn rechtsgebied bevindt) ook bevoegd is ten aanzien van beslag op zaken die zich buiten zijn rechtsgebied bevinden, niet tevens bevoegd zou zijn ten aanzien van derdenbeslagen voor dezelfde vordering op dezelfde beslagschuldenaar indien die schuldenaar en de derde(n) onder wie beslag gelegd wordt buiten zijn rechtsgebied woonplaats hebben.¹⁷ En dan geldt ook het omgekeerde: de verlotrechter die bevoegd is voor een derdenbeslag vanwege de woonplaats van een derde binnen zijn rechtsgebied, dient tevens bevoegd te zijn ten aanzien van derdenbeslagen voor dezelfde vordering op dezelfde beslagschuldenaar onder derden die elders woonplaats hebben, alsmede ten aanzien van beslag voor dezelfde vordering op de dezelfde beslagschuldenaar op zaken die zich buiten zijn rechtsgebied bevinden. Zou dit anders zijn dan zouden voor diverse beslagen op grond van dezelfde vordering tegen dezelfde beslagschuldenaar, meer (gelijkluidende) verzoeken tot verschillende verlotrechters gericht moeten worden. Dat is niet alleen nodeloos omslachtig en kostbaar, maar schept ook het risico van tegenstrijdige beslissingen.

Hetzelfde heeft te gelden bij beslagen ten laste van diverse beslagschuldenaren voor de gevallen waarin de schuldenaren hoofdelijk aansprakelijk worden gehouden voor de vordering die de schuldeiser jegens hen geldend wil maken. Ook in die situatie gaat het immers nog steeds om beslagen ter zake van dezelfde vordering; het onderzoek door de verlotrechter is dan ook inhoudelijk identiek, behoudens dat tevens summier getoetst moet worden of ieder van de beslagschuldenaren voor de vordering aansprakelijk is. Dat die schuldenaren in verschillende rechtsgebieden woonplaats kunnen hebben is daarbij van weinig gewicht, nu voor het beslag op zaken die woonplaats irrelevant is en voor derdenbeslagen die woonplaats niet het enige aanknopingspunt is voor de relatieve bevoegdheid.

Tien jaar geleden was het niet ongebruikelijk dat beslagen ofwel zwart ofwel grijs werden gemaakt

gerecht. Een aanspraak of waarborg om vooraf gehoord te worden wordt door het ‘zwart maken’ niet verkregen. Dat blijkt ook uit de brief die De Moel c.s. ter bevestiging van het zwart maken van de rechtbank Groningen hebben ontvangen: daarin wordt immers uitdrukkelijk vermeld dat de voorzieningenrechter zich in voorkomend geval vrij acht om zonder nadere motivering af te wijken van het verzoek om vooraf gehoord te worden en meteen verlot tot het leggen van beslag te verlenen. Verder moet worden bedacht dat van rechtbank tot rechtbank verschillende regelingen gelden.

In de wettelijke regeling van de conservatoire beslaglegging is bewust afgezien van een verplichting om de beslagschuldenaar vooraf te horen, kennelijk omdat daardoor de belangen van de schuldeiser geschaad zouden kunnen worden. Daarentegen is het belang van de beslagschuldenaar en het beginsel van hoor en wederhoor op andere wijze gewaarborgd, en wel door de in artikel 705 Rv voorziene mogelijkheid om in kort geding opheffing van het beslag te vorderen.

Voor zover De Moel c.s. zich erop beroepen dat zij in hun vertrouwen dat zij vooraf gehoord zouden worden beschaamd zijn, is dat vertrouwen gelet op het voorgaande dan ook niet gebaseerd op de wet noch op het gedrag van de wederpartij L'Invité, maar op een afspraak met

¹⁶ Terzijde kan worden vermeld dat stelling 1 bij mijn proefschrift *Reële executie in het privaatrecht*, KU Nijmegen, Deventer: Kluwer) 1987 luidde: Het ‘zwart’ maken van beslagen dient een wettelijke basis te verkrijgen, opdat in ieder arrondissement de schuldenaar die het leggen van conservatoir beslag vreest, zich bij brief van een procureur tot de president van de rechtbank kan wenden met het verzoek om, wanneer een beslagrekest ingediend wordt, vooraf gehoord te worden.

¹⁷ Voor wat betreft de beslagschuldenaar is van belang dat ook bij beslag op zaken niet vereist is dat deze woonplaats heeft in het rechtsgebied van de verlotrechter; voor wat betreft de derde(n) onder wie het beslag gelegd wordt en die buiten het rechtsgebied van de verlotrechter woonplaats hebben, is de positie vergelijkbaar met de zaken die zich buiten het rechtsgebied bevinden.

De eenvoudigste oplossing die snel te verwezenlijken is

Aan het zwart/grijs maken van beslagen kwam een einde omdat vaak niet te voorspellen was waar het eventuele beslagrekest zou worden ingediend en alle voorzieningenrechtshouders benaderen teveel werk was. Daarnaast was de regeling slechts in beperkte kring bekend. Zo ging het gerucht dat de secretaresse van de Haarlemse president een agenda had waarin deze verzoeken werden opgenomen en dat zij na twee maanden het betreffende blaadje uit de agenda scheurde. Maar weinig advocaten wisten van de precieze beslagrechtelijke hoed en rand.

In tien jaar is veel gebeurd, zeker op ICT-gebied. Ik noem:

- de wet van 30 oktober 2008 tot wijziging van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en de Ge-rechtsdeurwaarderswet in verband met de bevoegdheid van deurwaarders om informatie op te vragen en elektronisch te betekenen in geval van derdenbeslag, Stb. 2010, 435,¹⁸ en
- de wet van 20 februari 2010 tot wijziging van enige bepalingen van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en het Burgerlijk Wetboek teneinde naast het in deze bepalingen gestelde vereiste van schriftelijkheid ook ruimte te bieden aan de ontwikkelingen op het gebied van het elektronisch verkeer, Stb. 2010, 222.

Via internet is het mogelijk om inzage te krijgen in het Centraal Insolventieregister (<http://insolventies.rechtspraak.nl/>), het huwelijksgoederenregister (<http://hgr.rechtspraak.nl/>) en het curateleregister (<http://curateleregister.rechtspraak.nl/>). Dat op www.rechtspraak.nl gepubliceerde uitspraken te vinden zijn via <http://www.rechtspraak.nl/Uitspraken-en-Registers/uitspraken/Pages/default.aspx> en de nevenfuncties van rechter via <http://namenlijst.rechtspraak.nl/> zal algemeen bekend zijn.

De vraag kan worden gesteld waarom er geen landelijk register kan worden ingericht voor het zwart/grijs maken van beslagen. Dat register zou alleen toegankelijk moeten zijn voor medewerkers van het bureau van de voorzieningenrechtshouders. Zij zouden nieuwe verzoeken kunnen toevoegen en na kunnen gaan of als een beslagrekest binnenkomt het beslag zwart/grijs is gemaakt. Het maakt dan niet uit of het verzoek is gedaan in Alkmaar, Almelo of Assen. ICT-technisch moet het mogelijk zijn dat verzoeken automatisch na een bepaalde tijd (bijvoorbeeld twee maanden¹⁹) gewist worden. Sceptici zullen erop wijzen

dat de Rechtspraak niet voorop loopt bij het gebruik van ICT-middelen en dat een project als Geldvordering online²⁰ niet van de grond is gekomen, hoewel het Engelse equivalent Moneyclaim online²¹ erg succesvol is. Maar ook hier geldt dat in de afgelopen jaren een grote sprong voorwaarts is gemaakt. We hoeven slechts te denken aan de mogelijkheden die mobiele telefoons vandaag de dag bieden en aan de hoeveelheid e-books die verkocht worden.

Door raadpleging van het nieuwe register blijkt of het beslag zwart/grijs is gemaakt en mede op basis van die informatie kan de voorzieningenrechter besluiten of het wenselijk is hetzij verzoeker, hetzij (de advocaat van) gerekestreerde hetzij beide partijen vooraf te horen. Daarmee kan worden voorkomen dat op basis van gekleurde informatie verlof verleend wordt en de beslagene met 1-0 achter komt te staan. Op deze wijze is sprake van fair play. Ik denk dat met name bij bewijsbeslagen en andere intellectuele eigendomszaken het zwart/grijs maken van belang zal zijn, maar ook kan worden gedacht aan partijen die elkaar beconcurreren of bij een slepend conflict betrokken zijn.

Over de auteurs

Mr. A.H. Schotman is coördinator kort geding bij de rechtbank Noord-Holland.

Prof. mr. A.W. Jongbloed is hoogleraar executie- en beslagrecht bij het Molengraaff instituut voor privaatrecht aan de Universiteit Utrecht.

18 Zo is aan art. 45 Rv een nieuw tweede lid toegevoegd (Een daartoe bevoegde deurwaarder kan, indien de wet dit bepaalt, ook elektronisch exploit doen.), terwijl lid 3 onderdeel e nu luidt: degene aan wie afschrift van het exploit is gelaten, onder vermelding van diens hoedanigheid of, indien het exploit elektronisch is gedaan als bedoeld in het tweede lid, het elektronisch adres waaraan afschrift van het exploit is gelaten. Aan artikel 475 Rv zijn drie leden toegevoegd (de huidige leden 3-5), terwijl ook art. 475g Rv is aangevuld. Zie ook: Besluit aanwijzing organisatie waaraan derden elektronische adressen kunnen opgeven voor het elektronisch laten van derdenbeslag en bestuursorgaan waaraan deurwaarders informatie kunnen opvragen in het kader van derdenbeslag, en Besluit regels registratie elektronische adressen van derden en elektronisch betekenen in geval van derdenbeslag.

19 Een langere periode als bijvoorbeeld een half jaar is denkbaar. De voorheen gehanteerde periode van twee maanden had er ook mee te maken

dat het checken of een verzoek gedaan was in een langere periode arbeidsintensief was.

20 Vgl. [http://www.rechtspraak.nl/Organisatie/Raad-Voor-De-Rechtspraak/Wetgevingsadviesing/Wetgevingsadviezen%202004/\(2004-33\)%20Verordening%20Europese%20betalingsbevelprocedure%20\(6%20september%202004\).pdf](http://www.rechtspraak.nl/Organisatie/Raad-Voor-De-Rechtspraak/Wetgevingsadviesing/Wetgevingsadviezen%202004/(2004-33)%20Verordening%20Europese%20betalingsbevelprocedure%20(6%20september%202004).pdf)

21 <https://www.moneyclaim.gov.uk/web/mcol/welcome> en <https://www.gov.uk/make-money-claim-online>